

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

*Юськів К.О., здобувач вищої освіти
kirilyuskiv@gmail.com*

*Науковий керівник: Височин І.В., д.е.н., професор
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ*

Торгівля є надзвичайно важливою галуззю для економіки України. У 2021 році в секторі G «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів» було зареєстровано 777419 суб'єктів господарювання, що складає 39,7% від їх загальної кількості. Кількість зайнятих у суб'єктів господарювання в торгівлі у 2021 році склала 2337383 осіб, що становить 25,8% від загальної кількості зайнятих працівників по Україні [1].

Тривалий час залишається не вирішеною ціла низка проблем в діяльності підприємств торгівлі України, а саме: наявність деформованої структури капіталу, низька забезпеченість власними оборотними коштами, низький рівень платоспроможності та недостатня забезпеченість резервним капіталом [2, с.5]. Ці проблеми потребують вирішення на рівні самих підприємств торгівлі задля забезпечення їх адаптації до нових викликів, масштабування та зростання, що є запорукою продовольчої безпеки країни й гарантією швидкого відновлення економіки.

Однією із вагомих проблем розвитку підприємств торгівлі України є нестача власного капіталу. Крім власного капіталу, підприємства торгівлі мають альтернативні джерела формування оборотних активів: довгостроковий фінансовий кредит, короткостроковий фінансовий кредит, товарний кредит, внутрішня кредиторська заборгованість підприємства та інші. Як правило, за нестачі власного капіталу поточні потреби підприємства в оборотних активах покриваються кредиторською заборгованістю та короткостроковим кредитом [2, с.7]. Проте існуюча система банківського кредитування в Україні ставить надзвичайно невідповідні для підприємств умови [3, с.4]. Велика частина господарюючих суб'єктів у сфері торгівлі фінансує закупівлю товарів за рахунок товарного кредиту. Підприємства торгівлі затримують оплату своїм постачальникам, ускладнюючи процеси господарювання останнім [4]. Саме кредиторській заборгованості належить найбільша частка у джерелах фінансування оборотних активів підприємств торгівлі

України [2, с.8].

Варто дослідити, як зазначені вище проблеми впливають на фінансові результати діяльності підприємств торгівлі. Для даного аналізу пропонується взяти показники фінансового результату до оподаткування, замість чистого прибутку через мінливість податкового законодавства у часі. У табл. 1 наведено динаміку формування фінансових результатів до оподаткування підприємств торгівлі України за період з 2014 по 2022 роки.

Таблиця 1 - Фінансові результати до оподаткування підприємств торгівлі України за 2014-2022 рр. (складено автором за [1])

Роки	Фінансовий результат, млн.грн.	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн.грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн.грн.
Оптова торгівля (КВЕД 46)					
2014	-98 494	65,4	27 513	34,6	-126 007
2015	-69 738	75,3	41 263	24,7	-111 001
2016	1 976	75,2	53 837	24,8	-51 862
2017	27 316	75,3	64 805	24,7	-37 489
2018	66 239	77,4	88 667	22,6	-22 428
2019	96 700	77,4	119 272	22,6	-22 573
2020	33 904	74,7	84 174	25,3	-50 270
2021	107 286	78,0	136 947	22,0	-29 661
2022	36 959	70,6	122 956	29,4	-85 997
Роздрібна торгівля (КВЕД 47)					
2014	-21 718	73,1	4 030	26,9	-25 748
2015	-9 003	80,4	11 061	19,6	-20 064
2016	702	79,1	13 770	20,9	-13 067
2017	6 414	75,9	16 711	24,1	-10 297
2018	12 026	77,3	18 977	22,7	-6 950
2019	23 298	76,7	29 002	23,3	-5 704
2020	5 449	73,7	23 092	26,3	-17 643
2021	22 620	73,3	31 141	26,7	-8 521
2022	-876	71,7	25 492	28,3	-26 369

Проаналізувавши отримані дані, можна прослідкувати, що, за винятком 2014 та 2015 років, підприємства оптової торгівлі отримали

більший загальний фінансовий результат до оподаткування, не дивлячись на те, що у п'яти з дев'яти досліджуваних років сфера роздрібної торгівлі мала більшу частку прибуткових підприємств. Така ситуація пояснюється меншими витратами обігу підприємств оптової торгівлі, через що прибуткові підприємства отримують більший фінансовий результат. Загалом, в галузі торгівлі приблизно 75% підприємств прибуткові, що свідчить про стійкість українських підприємств торгівлі та їх адаптивність до змін у їх діловому середовищі.

Звичайно після повномасштабного вторгнення росії в Україну українські підприємства торгівлі зіштовхнулись з новими проблемами, до яких можна віднести [5, с.6-7]:

1. *Проблеми з логістикою.* Станом на травень 2022 року пошкоджено 23573 км доріг, 289 автомобільних мостів, 6,3 тис. км залізничних колій, 41 залізничний міст та припинена діяльність морських портів.

2. *Вимушений перехід зі складів у Київській області на склади у західних регіонах України,* що зробило ланцюги постачання менш зручними та обмежило підприємства торгівлі меншими складами.

3. *Скорочення попиту,* яке має місце через зменшення купівельної спроможності громадян та велику кількість населення, яке емігрувало в інші країни.

4. *Нестача кадрів.* Ще до початку повномасштабного вторгнення у сфері торгівлі спостерігався постійний дефіцит кадрів, але через високий рівень міграції населення після початку війни ситуація набула серйозного характеру.

5. *Збитки, завдані військовими діями.* До таких збитків можна віднести: зруйновані будівлі, складські приміщення, магазини; втрата основних засобів; пошкоджені товарні залишки в торговельних точках та складських приміщеннях тощо.

Провівши аналіз основних викликів, які постають сьогодні перед підприємствами торгівлі, варто знайти способи вирішення цих проблем. Зважаючи на проведені теоретичні та аналітичні дослідження, визначено напрями розвитку торгівлі, що сприятимуть усуненню виявлених негативних тенденцій:

1. *Зменшення імпортозалежності,* замінюючи закордонних виробників українськими, або відкриваючи власне виробництво. Такий підхід також дозволить підприємству зменшити витрати на логістику.

2. *Оптимізація витрат* через впровадження нових методик та технологій. Це дозволить подолати, принаймні частково, проблему нестачі власного капіталу на підприємстві.

3. *Перегляд товарного асортименту* підприємства та його переорієнтація на більш доступні товари, щоб не втрачати покупців через зменшення купівельної спроможності.

4. *Впровадження дрібного опту* для підприємств роздрібною торгівлі, що дозволить зменшити витрати підприємства на збут.

5. *Розвиток інтернет-торгівлі*, що також дозволить зменшити витрати підприємства на збут товарів.

Таким чином, в умовах війни торговельним компаніям потрібно відмовитися від стандартних підходів до управління та організації поточної діяльності. В основу планування усіх параметрів керованого процесу діяльності слід покласти ситуаційний або сценарний підходи, принципи швидкого реагування на зміну зовнішніх умов функціонування, а також гнучкості, адаптивності; маневреності, мобільності, єдності усіх рівнів управління, критичного мислення та креативності.

Література.

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 11.11.2023)

2. Вороніна В. Л. Оцінка результатів управління господарською діяльністю торговельних підприємств України. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 27. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/2834> (дата звернення: 12.11.2023)

3. Корнійчук А.А. Проблеми і перспективи розвитку комерційної діяльності торговельних підприємств. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2018. №1 (83). С. 71-75.

4. Хворостяний В. Закон про внутрішню торгівлю – шанс для українських виробників протистояти тиску з боку торговельних мереж. *Агрополіт - гаряча агрополітика*. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/940-zakon-pro-vnutrishnyu-torgivlyu--shans-dlya-ukrayinskih-virobnikiv-protistoyati-tisku-z-boku-torgovelnih-merej> (дата звернення: 12.11.2023)

5. Дейч М.Є., Табачкова Н.А., Петченко М.В., Суханова М.О. Трансформація внутрішньої торгівлі в Україні. *Наукові праці ДонНТУ*. Серія: «Економічна». 2023. №1 (27). С. 60-69. URL: https://economics.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/5_stattya-tabachkova-petchenko-suhanova.pdf (дата звернення: 12.11.2023)